

Doktora Öğrencilerinin Nitel Araştırma Yapmaya Yönelik Kaygıları¹

Postgraduate Students' Anxieties About Conducting Qualitative Studies

Salih ÇEPNİ^a, Ümmühan ORMANCI^a, Rabia ÖZEN UYAR^b

^aUludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Fen Bilgisi Eğitimi, Bursa, Türkiye

^bÇukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Eğitimi, Adana, Türkiye

Öz

Yapılan çalışmada doktora öğrencilerinin nitel araştırma yapmaya yönelik kaygı durumlarının belirlenmesi, verilen eğitime paralel olarak kaygılarındaki değişimin incelenmesi amaçlanmaktadır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden bütüncül tekli durum çalışması kullanılmıştır. Çalışmaya eğitim bilimleri ve öğretmen yetiştirme temel alanında doktora yapan ve tezlerinde nitel temelli araştırmaları kullanan 19 araştırma görevlisi katılmıştır. Araştırma verileri likert tipi ölçek ve açık uçlu sorular aracılığıyla toplanmıştır. Katılımcıların nitel temelli araştırmalara yönelik kaygı düzeylerinin düşük olduğu, alınan eğitim ile kaygı düzeylerinin daha da azaldığı ortaya çıkmıştır. Bunun yanında çalışmada nitel temelli araştırmalarda en fazla veri analizi ve araştırma türüne karar vermede olumsuz duyguları olduğu ve eğitimle birlikte azaldığı anlaşılmıştır.

Abstract

Through the study performed it is aimed to determine the anxiety state of the postgraduate students regarding qualitative based researches and examine the change in their anxiety regarding qualitative researches in parallel with the training provided. In the study performed holistic single case study was used, which is one of the qualitative based research methods. 19 research assistants doing doctorate in educational sciences and teacher training basic field and who used qualitative based researches in their theses, participated in the study. The research data were collected through Likert type scale and open ended questions. It is understood that the anxiety state of the research assistants, who used qualitative based researches in their doctoral theses, are at lower and education provided regarding qualitative based researches decreased the anxiety states even more.

Anahtar Kelimeler

nitel temelli araştırma
kaygı
doktora öğrencisi
eğitim bilimleri

Keywords

qualitative based researches
anxiety
postgraduate students
educational sciences

1. Bu çalışma 116B443 numaralı TUBİTAK 4005 projesi tarafından desteklenmiş ve 26. Uluslararası Eğitim Bilimleri Kongresinde sunulmuştur.

Extended Abstract

Aim: In order to make reforms and changes that will contribute to the education field, researches and projects must be carried out at an international level. In order to carry out studies at an international level, researchers are supposed to find original arguments, have efficient writing skills and most importantly must be expert in their fields of scientific research. It would be the only possible way to carry out significant and efficient studies in literature. Herein not only academicians, who are experts in their fields of scientific research, but postgraduate students, who started to specialize in their fields, have significant roles as well. When the postgraduate theses of our country in the field of educational sciences and teacher training are examined, it can be said that the quality levels of the parts like the selection of research models, data gathering process, data analysis are at inadequate level. In addition although qualitative based researches are taken note of, it can be said that in the theses in our country the number of qualitative based researches is few and mistakes in these theses are in excessive amount. Within this context it is needed to encourage postgraduate students and researchers concerning qualitative based studies that enable to gain knowledge more profoundly. Considering the fact that qualitative based researches are few, it can be said that these researches are less known, there are more deficiencies in the studies, the researchers' skills regarding qualitative based researches are at lower level and correspondingly their anxiety levels are higher. At this point first of all it is needed to develop the cultures of postgraduate students regarding qualitative based researches, increase their skills regarding these studies and decrease their anxiety. Through the study performed it is aimed to determine the anxiety state of the postgraduate students regarding qualitative based researches and examine the change in their anxiety regarding qualitative researches in parallel with the train provided.

Method: In the study performed case study was used, which is one of the qualitative based research methods. In the study since it is firstly aimed to determine the status of the participators regarding qualitative based education, provide an education afterwards, and examine the change in their anxiety status correspondingly, case study was considered appropriate. 19 research assistants doing doctorate in educational sciences and teacher training basic field and who used qualitative based researches in their theses, participated in the study. Subsequently the participators were provided a week education and at the end of the education the anxiety status of the 19 research assistants were reexamined. The questionnaire form, which was developed by the researchers, was used as data gathering tool. In the questionnaire form firstly likert type scale, which was developed by Büyüköztürk (1997), was used. It can be said that the scale is a valid and reliable likert type assessment tool, which aims to assess the anxiety of the participators regarding qualitative based researches. In addition in the questionnaire there are seven open ended questions developed by the researchers. The questions were examined by two academicians, who are experts in their fields and after making necessary adjustments they were put into their final form. Among the data gathered, in the analysis of the quantitative data SPSS program will be used and it is planned to use content analysis in the analysis of the qualitative data.

Discussion and Conclusion: It is understood that the anxiety states of the research assistants, who used qualitative based researches in their doctoral theses, are at lower. In parallel with the findings obtained from the study it can be said that the education provided regarding qualitative based researches decreased even more the anxiety states of the participators. However, no significant difference was found between the pre and post-training scores of the doctoral students in the findings obtained from quantitative data. The findings from qualitative data, participants generally reveal that they have positive emotions and it is continuing well. Some students have negative emotions such as anxiety and tension at the beginning, and these feelings are turned into positive emotions after the training. Among the main reasons for this situation are having mastery of the subject and having basic knowledge. As a result of having mastered the subject, learning details, gaining experience, the level of anxiety has been reduced to a small degree. However, this decrease is not significant in parallel with the lower level of anxiety initially. It has been understood that in the qualitative studies in the study, participants had the negative emotions and decreased with the training in the most data analysis and decision-making parts of the study. It can be said that the parts where the participants have the least level of anxiety for qualitative research are the decision making and application parts of the data collection tool.

1. Giriş

Eğitim alanında reformların ve alana katkı sağlayacak değişimlerin gerçekleşebilmesi için, bu alanda uluslararası düzeyde araştırmaların ve projelerin gerçekleşmesi gerekmektedir. Benzer olarak Bacanak, Değirmenci, Karamustafaoğlu ve Karamustafaoğlu (2011), ülkenin eğitim sisteminin gelişmişliğinin en önemli göstergelerinden birinin eğitim alanında uluslararası kabul gören bilimsel araştırmalar olduğunu belirtmektedir. Uluslararası düzeyde çalışmalar gerçekleştirebilmek için araştırmacıların; özgün konular bulma, etkili yazım becerisi, en önemlisi de bilimsel araştırma yöntemleri alanında uzmanlaşmış olmaları beklenmektedir. Ancak bu şekilde alan yazın için önemli ve etkili çalışmalar gerçekleştirilebilir. Bu noktada alanyazına katkı sağlayacak çalışmaların gerçekleşmesinde bilimsel araştırma alanında uzmanlaşmış akademisyenler kadar bu alanda yeni uzmanlaşmaya başlayan lisansüstü öğrencilere de büyük görev düşmektedir. Bilindiği üzere lisansüstü eğitim, çeşitli yönlerden bilimin gelişmesi ve teknolojinin ilerlemesini sağlayacak akademisyenlerin ve bilim adamlarının yetişmesi sürecinde yükseköğretimin önemli bir basamağıdır (Sağdıç, Çelik & Karamustafaoğlu, 2017).

Alanyazında nitel araştırmalara önem verilmesine karşın, ülkemizde eğitim bilimleri ve öğretmen yetiştirme temel alanındaki lisansüstü tezlerde nitel temelli araştırma sayılarının çok daha az olduğu ifade edilebilir. Benzer olarak Yağmur Şahin, Kana ve Varışoğlu (2013) Türkçe eğitiminde ve Yıldız (2004) yetişkin eğitiminde yaptıkları çalışmalarda; nitel araştırma desenlerinin kullanıldığı araştırma sayısının az olduğunu ifade etmektedirler. Benzer bir durum karma yöntem için geçerli olup, Ulutaş ve Ubuz'un (2008) belirttiği gibi Türkiye'de oldukça sınırlı sayıda karma yöntem çalışması yapılmaktadır. Buna karşın nitel araştırma yöntemlerinin derinlemesine ve ayrıntılı bilgileri gerektiren araştırma problemlerini incelediği (Yıldırım, 1999) düşünüldüğünde lisansüstü öğrencilerinin ve araştırmacıların nitel ve karma araştırma yöntemlerine teşvik edilmesi (Ahi & Kıldan, 2013; Şahin, Calp, Bulut & Kuşdemir, 2013) gerektiği düşünülmektedir.

Eğitim bilimleri ve öğretmen yetiştirme temel alanındaki lisansüstü nitel temelli tezlerde bakıldığında; araştırma modellerinin seçimi, veri toplama süreci, veri analizi gibi kısımlarının nitelik düzeylerinin yetersiz seviyede olduğu söylenebilir. Benzer olarak Gürdal, Bakioğlu ve Öztuna (2010) fen eğitimi alanında nitel paradigmayla geliştirilen lisansüstü tez çalışmalarının yöntem bakımından eksikliklerinin olduğunu belirtmişlerdir. Bu süreçte yapılan en büyük hatalardan biri de yöntem karar verilememesi veya yanlış yöntem seçilmesidir. Bunun temel sebebi tezlerde araştırmacıların; araştırma modeli konusunda yeterli düzeyde bilgi birikimine sahip olmamalarından dolayı araştırma modellerinin genel nitelik düzeylerinin yetersiz seviyede olmasıdır (Karadağ, 2010). Araştırma modeli konusunda yeterli bilgiye sahip olunmadığında, yanlış yöntem seçilmekte veya aynı yöntem farklı şekillerde kullanılmaktadır. Bu duruma ilişkin Arık ve Türkmen (2009) yapılan araştırmalarda farklı yöntemlerin kullanılması beklenen bir durum olmasına karşın, aynı yöntemin farklı şekillerde kullanılması araştırmaların güvenilirliği bakımından sakıncalı olabileceğini belirtmektedir. Nitel araştırmanın günümüzde giderek sık kullanılan bir araştırma yöntemi haline gelmesiyle birlikte, bu alanda yapılan araştırmalarda görülen hataların sayısı da artmaya başlamıştır (Yıldırım & Şimşek, 2016: 351). Bu bağlamda nitel temelli araştırmalarda en büyük problemlerden birinin araştırma deseninin seçimi olduğu söylenebilir. Bunun yanında bir diğer büyük sorunun veri analizi ve geçerlik olduğu bilinmektedir. Li ve Seale (2007) doktora öğrencilerinin nitel veri analiziyle ilgili yaşadıkları başlıca sorunları; kodlamaya nereden başlayacaklarını bilememe, araştırmacı ve katılımcı kategorileri ayırımındaki başarısızlık olarak belirlemiştir. Ayrıca nitel veri analizi subjektif bir süreç olmasından dolayı kişiden kişiye farklılıklara neden olmakta, bu duruma paralel olarak nitel veri analizinde farklılaşmalar ve hatalar oluşmaktadır. Karadağ (2011) eğitim bilimleri alanında yapılan doktora tezlerinde kullanılan ölçme araçlarının niteliklerinin yetersiz olduğu ve en sık rastlanan analitik hatanın ise geçerlik sonuçlarına yer verilmemesi olduğunu belirtmiştir.

Anlaşılabileceği üzere nitel temelli araştırmaların daha az yapılma nedenleri; bu araştırmaların daha az bilinmesi, çalışmalarda eksikliklerin daha fazla olması ve araştırmacıların nitel temelli araştırmalara yönelik becerilerinin daha düşük düzeyde olması olarak sıralanabilir. Akça Üstündağ (2009) ise nitel araştırmalara yönelik ilginin az olmasının; nitel araştırmanın nicel araştırmalara göre daha zor ve zahmetli bir araştırma süreci gerektirdiğinden kaynaklanabileceğini belirtmiştir. Bu duruma paralel olarak araştırmacıların nitel temelli araştırmalara yönelik bilgi eksikliklerinin onların araştırmalara yönelik olumsuz tutum ve kaygılarını artıracaklarını düşünülmektedir. Çünkü bilgi ile tutum veya kaygı arasında bir ilişki bulunmaktadır. Aşiroğlu (2016) çalışmasında bilimsel araştırma dersi başarısı ile araştırmaya yönelik tutum arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu bağlamda bilim insanı adaylarına bilimsel araştırma yapabilmeleri için araştırma yapmaya ilişkin teknik bilgi ve becerilerin kazandırılması kadar onların araştırma yapmaya ilgi duymalarını, değer vermelerini, ona karşı olumlu tutum içinde bulunmalarını ve kaygı duymamalarını sağlamak da gerekmektedir (Aslan & Karagül, 2017).

Kaygı, bir tehdit altında hissedilen korku ve gerginlik durumu olarak ifade edilebilir (Büyüköztürk, 1997). Başka bir ifadeyle kaygı; bireylerin günlük yaşamlarını etkileyen, öğrenmesine olumlu ve olumsuz katkıda bulunan, bireylerde stres, korku, endişe meydana getiren durumlar olarak tanımlanabilir (Yıldırım, 2015). Bilimsel araştırma kaygısı; araştırmacıların, korku ve gerilim yaşamalarına, özgüvenlerini yitirmelerine; bu nedenle de güdülenememelerine ve çalışmalarını erteley-

melerine neden olacağından bilimsel ve teknolojik gelişmelerin, dolayısıyla insanlığa hizmetin önünde bir engeldir (Aslan & Karagül, 2017). Bu bağlamda araştırma kaygısının; mecbur kalmadıkça araştırma yapmamak, araştırma yapılması gerektiğinde bireyin içinin sıkıldığını hissetmesi, araştırma yapmak düşüncesinin bireyi rahatsız etmesi, araştırma yaparken bireyin kendisini genellikle huzursuz hissetmesi, araştırma yapmak konusunda bireyin kendisine güven hissetmemesi gibi davranışlar ile ortaya çıktığı söylenilebilir (Çokluk Bökeoğlu & Yılmaz, 2005).

Araştırmacıların nitel temelli araştırmalara yönelik bilgi ve becerilerini artırarak kaygı düzeylerini azaltmak için yapılacak nitel temelli araştırmalara yönelik araştırma kültürü geliştirilmesi ve buna ilişkin eğitimlerin verilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir. Benzer olarak Ersoy (2015) doktora öğrencilerin araştırma becerilerini geliştirecek, yeni yöntem ve teknolojileri deneyimleyecek yolların neler olacağına düşünülmesi ve öğrencilerin araştırma kültürlerinin geliştirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Araştırma eğitimi, bireylere bilimsel tutum ve davranışları, araştırma alanına ilişkin yeterlikleri kazandırarak bireyde ve toplumda araştırma bilinci oluşturmayı amaçlayan bir eğitim olarak tanımlanabilir (Büyüköztürk & Köklü, 1999). Bu bağlamda yapılan çalışmada doktora öğrencilerinin nitel temelli araştırmalara yönelik bir eğitimin verilmesi ve bu süreçte araştırmacıların kaygı durumlarının incelenmesi amaçlanmaktadır.

Alanyazında araştırma kaygısına yönelik çalışmalara bakıldığında; üniversite öğrencilerinin kaygı düzeylerinin belirlendiği, başarı, cinsiyet, eleştirel düşünme gibi çeşitli değişkenlerle ilişkisinin incelendiği çalışmalara rastlanmaktadır (Büyüköztürk, 1999; Çelik, Önder, Durmaz, Yurdusever & Uysal, 2014; Çokluk Bökeoğlu & Yılmaz, 2005; Yavuz Konokman, Yelken & Yokus, 2015; Yılmaz & Çokluk, 2010). Bununla birlikte farklı alanlardaki lisansüstü öğrencilerin bilimsel araştırmaya yönelik kaygı düzeylerinin belirlendiği ve yaş, öğrenim düzeyi gibi çeşitli değişkenlere göre incelendiği çalışmalar bulunmaktadır (Aslan & Karagül, 2017; Bayar, Bayar, Eğmir, Ödemiş & Kayır, 2013). Ayrıca lisansüstü eğitim alan öğrencilerin araştırma yeterliklerinin; bilimsel araştırma kaygıları, tutumları gibi değişkenlerle ilişkisinin belirlendiği çalışmalar bulunmaktadır (Saracaloğlu, Varol & Evin Ercan, 2005; Saracaloğlu, 2008). Yapılan bu çalışmaların genellikle tarama araştırması veya ilişkisel araştırmalar olduğu söylenebilir. Bunun yanında Ersoy (2015) çalışmasında doktora öğrencilerinin deneyimledikleri ilk nitel araştırma sürecini ve oluşturmaya çalıştıkları nitel araştırmacı kimliklerini yansıtırıcı günlükler aracılığıyla anlamaya çalışmıştır. Bununla birlikte Ersoy ve Öncül (2017) çalışmalarında; nitel araştırma hakkında uluslararası bir projeye katılan doktora öğrencilerinin bakış açılarını ortaya koymuşlardır. Büyüköztürk ve Köklü, (1999) ise çalışmasında yüksek lisans ve doktora öğrenimini sürdüren üniversite öğrencilerinin sahip oldukları araştırma yeterliklerini, onlara danışmanlık yapan öğretim üyelerinin görüşlerine dayalı olarak saptamışlardır. Bu bağlamda lisansüstü öğrencilerin araştırmalara yönelik durumlarına/ deneyimlerine ilişkin nitel temelli çalışmaların olduğu söylenebilir.

Yapılan çalışmaya paralel olarak; Sağdıç, Çelik ve Karamustafaoğlu (2017) tarafından gerçekleştirilen çalışmada akademik danışmanlık ve nitel araştırma programının, lisansüstü eğitimi sürdüren genç araştırmacıların proje önerisi hazırlama becerisine etkisi incelenmiştir. Yapılan bir diğer çalışmada lisansüstü öğrencilere yapılan bilimsel araştırmalar kursunun faydaları araştırılmıştır (Saygın, Kısacık, Adanır & Orhan, 2014). Bu bağlamda alanyazında yapılan çalışmaya benzer çalışmaları yer almaya başladığı, ancak nitel araştırmalara yönelik durumun belirlendiği ve bu konuda verilen eğitimlerin katılımcılar üzerindeki etkisinin incelendiği çalışmalar konusunda eksiklikler olduğu söylenebilir. Yapılan çalışmada doktora öğrencilerinin nitel araştırma yapmaya yönelik kaygı durumlarının belirlenmesi, verilen eğitime paralel olarak nitel araştırma yapmaya yönelik kaygılarındaki değişimin incelenmesi amaçlanmaktadır.

2. Yöntem

Yapılan çalışmada durum çalışmalarından bütüncül tekli durum kullanılmıştır. Yin (2014) durum çalışmalarını; bütüncül tekli durum çalışması, iç içe geçmiş tekli durum çalışması, bütüncül çoklu durum çalışması, iç içe geçmiş çoklu durum çalışması olmak üzere dört türe ayırmaktadır. Bütüncül durum çalışması; durumu tek bir birim olarak bütüncül olarak incelemektedir (Rowley, 2002). Bütüncül tekli durum çalışması ise; bir birey, bir kurum, bir okul gibi vakalar mercek altına alınarak incelenmektedir (Çepni, 2014). Çalışmada; öncelikle katılımcıların nitel temelli eğitime ilişkin durumlarının belirlenmesi, ardından bir eğitim verilmesi ve buna paralel olarak kaygı durumlarındaki değişimin incelenmesi amaçlandığından durum çalışmasının uygun olduğu düşünülmektedir. Çalışmada bütüncül tekli durum tercih edilmiş olup, yöntemin seçiminde temel olarak iki sebep bulunmaktadır. Birincisi derslerde etkin olarak kullanılan ve öğrenciler üzerinde olumlu etkileri olan örnek olay yönteminin farklı bir grupta uygulanmasıdır. İkincisi ise; daha önce oluşturulmamış bir grupta çalışmanın sürdürülmesidir. Yapılan çalışmada Alan Uzmanlarıyla Nitel Temelli Araştırmalara Yolculuk proje süreci bir durum olarak belirlenmiştir. Burada; uzman eğitimciler tarafından belli bir yöntem uygun olarak dersler işlenerek, tanımlanan özelliklere sahip öğrencilere bir eğitimin verilmesi amaçlandığından ve bu sürece toplu olarak değerlendirildiğinden bütüncül tekli durum olduğu düşünülmektedir.

Çalışma Grubu

Çalışma 2016 yılında Bursa ilinde gerçekleştirilmiş olup, çalışmaya eğitim bilimleri ve öğretmen yetiştirme temel alanında doktora yapan ve tezlerinde nitel temelli araştırmaları kullanan 13 kız ve 6 erkek olmak üzere toplam 19 araştırma görevlisi katılmıştır. Bu bağlamda çalışmada amaçlı örnekleme çeşitlerinden ölçüt örnekleme (Patton, 2002) kullanıldığı söylenebilir. Bir araştırmada gözlem birimleri belli niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesnelere yada durumlardan oluştuğunda ölçüt örnekleme kullanılmaktadır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2008). Çalışmaya katılan araştırma görevlilerinin doktora yeterlik sınavında başarılı olması, tez önerisinin kabul edilmesi ve kabul edilen bu önerinin yönteminin nitel temelli olmasına özen gösterilmiştir. Çalışmaya katılan araştırmacıların Türkiye'nin farklı üniversitelerinden ve eğitim bilimleri ve öğretmen yetiştirme temel alanındaki farklı bölümlerden olmasına özen gösterilmiştir. Çalışma grubunda yer alan katılımcılara ilişkin bilgiler Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların kişisel bilgileri

Kod adı	Cinsiyet	Doktora Programı	Üniversitenin bölgesi	Çalıştığı üniversitenin bölgesi
Ayşe	Kadın	Sosyal bilgiler eğitimi	Marmara	Karadeniz
Ahmet	Erkek	Türkçe eğitimi	İç Anadolu	Ege
Bekir	Erkek	PDR	Karadeniz	Karadeniz
Fatma	Kadın	Fen eğitimi	Ege	Ege
Ceyda	Kadın	Matematik eğitimi	Karadeniz	Karadeniz
Mehmet	Erkek	Okul öncesi eğitimi	Akdeniz	Akdeniz
Burcu	Kadın	Sosyal bilgiler eğitimi	Marmara	Marmara
Harun	Erkek	Kimya eğitimi	Doğu Anadolu	Karadeniz
Soner	Erkek	Fen eğitimi	Ege	Ege
Hülya	Kadın	Okul öncesi eğitimi	İç Anadolu	İç Anadolu
Yasemin	Kadın	Müzik eğitimi	Marmara	Marmara
Ebru	Kadın	Fen eğitimi	Ege	Ege
Hüseyin	Erkek	Sınıf eğitimi	Marmara	Marmara
Aylin	Kadın	Matematik eğitimi	İç Anadolu	İç Anadolu
Berna	Kadın	Sınıf eğitimi	Karadeniz	Karadeniz
Elin	Kadın	Fen eğitimi	Marmara	Marmara
Esra	Kadın	Fen eğitimi	İç Anadolu	İç Anadolu
Sevda	Kadın	Coğrafya eğitimi	Doğu Anadolu	Doğu Anadolu
Sibel	Kadın	Sınıf eğitimi	Akdeniz	Akdeniz

Uygulama Süreci

Çalışmada; katılımcılara bir hafta boyunca eğitim verilmiştir. Eğitimler; “Alan Uzmanlarıyla Nitel Temelli Araştırmalara Yolculuk” projesi kapsamında gerçekleştirilmiş olup süreç örnek olay yöntemine uygun olarak sürdürülmüştür. Örnek olay yöntemi, eğitim programının merkezinde veya bir parçasında örnek olaylar (durumlar) kullanımına odaklanan bir öğretim yöntemidir (Levin, 1995). Süreçte örnek olay yöntemine uygun dersler işlenirken; eğitimler bir makale, çalışma veya video ile derse başlamışlardır. Katılımcılar bazen grup bazen de bireysel olarak bu durumun ne olduğu üzerine çalışmışlar, ardından katılımcılar fikirlerini belirtmişlerdir. Son olarak ise eğitimler konu üzerine son toparlamayı yaparak konunun anlaşılmasını sağlamıştır. Ayrıca eğitim süresince bazı dersler ise uygulamalı olarak gerçekleştirilmiştir. Özellikle bilgisayar programının kullanıldığı derslerde katılımcılar bireysel veya grup olarak uygulamalı olarak ders işlemişlerdir. Bunun yanında temel konuların işlendiği nitel araştırmaların temelleri gibi konularda dersler teorik olarak sürdürülmüştür. Eğitimler farklı üniversitelerde görev yapan 15 akademisyen tarafından sürdürülmüştür. Eğitimler seçilirken; her bir eğitmenin anlatacağı konuda uzman olmasına özen gösterilmiştir. Bu noktada eğitmenin konu hakkında akademik çalışmaları olmasına, benzer eğitimler vermesine veya lisansüstü dersler vermesine özen gösterilmiştir. Bir hafta boyunca; nitel temelli araştırmaların felsefesi, kullanılan yöntemler (durum çalışması, eylem araştırması, kuram oluşturma vb.), veri toplama araçları (görüşme, gözlem vb.) ve analizi üzerinde durulmuştur. Analiz bölümü hem geleneksel hem de NVivo programı ile uygulamalı olarak gerçekleştirilmiştir. Ardından karma araştırma yöntemleri ayrıntılı olarak işlenmiş ve nitel temelli araştırmaların yazımı üzerinde durulmuştur. Bu süreçte her gün 09.00 ile 18.00 arasında toplam 10 saatlik dersler yapılmıştır. Eğitimler için bir kongre salonu ayarlanmış ve eğitimler bu salonda yapılmıştır. Salon derslik düzeninde olmakla birlikte istenilen zamanda grup çalışmasına uygun olacak şekilde dizayn edilmiştir.

Veri Toplama Aracı

Çalışmada veri toplama aracı olarak öncelikle; 12 sorudan oluşan Likert tipi ölçek kullanılmış ve bu ölçek Büyüköztürk (1997) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin; katılımcıların araştırmalara yönelik kaygılarını ölçmeyi amaçlayan tek faktör-

lü geçerli ve güvenilir Likert tipi bir ölçme aracı olduğu söylenebilir. Araştırmacı ölçekte yer alan maddelerin tümünün birinci faktördeki yük değerlerinin .55'in üzerinde olması ve tek faktörle açıklanan varyans miktarının % 42'ye ulaşması nedeniyle ölçeğin tek faktörlü olarak yorumlanabileceğini belirtmektedir. Ayrıca araştırmacı çalışmasında ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .87 olarak hesaplanmıştır. Bu bağlamda ölçeğin güvenilir olduğu söylenebilir. Ölçek "Mecbur kalmadıkça, araştırma yapmak istemem", "Araştırma yaparken kendimi genellikle rahat hissederim", "Araştırma yapmaktan büyük zevk duyarım" şeklinde ifadeler içermektedir. Yapılan çalışmada ölçek nitel temelli araştırmalara yönelik olarak tekrardan düzenlenmiştir. Bununla birlikte çalışmada; araştırmacılar tarafından geliştirilen yedi açık uçlu sorudan oluşan bir anket formu kullanılmıştır. Anket formunda yer alan sorular kaygı ölçeğine paralel olarak hazırlanmış olup katılımcıların nitel temelli araştırmalara yönelik duygu durumlarını ayrıntılı olarak araştırmayı amaçlamaktadır. Sorular bilimsel araştırma alanında uzman iki akademisyen tarafından incelenmiş ve gerekli düzenlemeler yapılarak son hali verilmiştir. Veri toplama araçları eğitim öncesi ve sonrasında katılımcılara uygulanmıştır.

Verilerin Analizi

Nitel temelli araştırmaya yönelik kaygı ölçeği beşli Likert yapıda olup olumlu maddeler 5-4-3-2-1 şeklinde puanlanmıştır. Olumsuz maddeler ise ters çevrilerek puanlanmıştır. Bu bağlamda ölçekten yüksek puan alan kişilerin olumlu yönde olduğu başka bir ifadeyle kaygılarının düşük olduğu söylenebilir. Örneğin "Araştırma yaparken kendimi genellikle rahat hissederim" maddesi olumlu bir madde olup, tamamen katılıyorum işaretlendiğinde öğrencinin alacağı puan 5'tir. Sonuç olarak öğrencinin aldığı puan yüksek ve kaygı düzeyi düşüktür. Çalışmada; elde edilen nicel verilerin analizinde SPSS programı kullanılmış olup betimsel analizler yapılmıştır. Bunun yanında eğitim öncesi ve sonrasında uygulanan ölçeğin karşılaştırılması için non-parametrik testler kullanılmıştır. Non-parametrik testler katılımcı sayısının 30'un altında olması ve buna paralel olarak Shapiro Wilk normallik testinde normalliği sağlamadığından tercih edilmiştir. Nitel verilerin çözümlenmesinde ise içerik analizi kullanılmıştır. Bu süreçte eğitim öncesi ve sonrasına ilişkin kodlar oluşturulmuş ve frekans değerleri belirlenmiştir. Kodlar oluşturulurken katılımcıların vermiş oldukları cevaplar üzerinden gidilmiştir. Duygu durumlarına ilişkin kodlar direk olarak katılımcıların ifade ettiği şekilde yazılırken, nedenlerine ilişkin kısımlar araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur.

3. Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde öncelikle nicel verilerden elde edilen bulgular, ardından nitel verilerden elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Eğitim bilimleri ve öğretmen yetiştirme temel alanındaki doktora öğrencilerinin eğitim öncesi ve sonrası nitel temelli araştırmaya yönelik kaygılarına ilişkin betimsel bulgular Tablo 2'de yer aldığı gibidir.

Tablo 2. Katılımcıların eğitim öncesi ve sonrası kaygı ölçeği puanlarına ilişkin betimsel bulgular

	n	X	SS	Min.	Maks.
Ön test	19	48.68	10.84	22.0	60.0
Son test	19	52.05	10.55	15.0	60.0

Tablo 2'ye baktığımızda katılımcıların eğitim öncesinde ortalama puanları 48.68 iken eğitim sonrasında 52.05 olduğu görülmektedir. Her iki durumda da doktora öğrencilerinin nitel temelli araştırmaya yönelik kaygı puanlarının yüksek olduğu, bir başka ifadeyle kaygılarının düşük olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte eğitim sonrasında katılımcıların nitel temelli araştırmaya yönelik kaygılarının eğitimle birlikte azaldığı anlaşılmaktadır. Doktora öğrencilerinin eğitim öncesi ve sonrası nitel temelli araştırmaya yönelik kaygılarının anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3. Katılımcıların eğitim öncesi ve sonrası kaygı ölçeği puanlarının Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları

Ön test-son test	n	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	z	p
Negatif sıra	6	6.08	36.5	-1.63	.102
Pozitif sıra	10	9.95	99.5		
Eşit	3	-	-		

Tablo 3'te görüldüğü üzere; doktora öğrencilerinin eğitim öncesi ve sonrasında puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir, $z=-1.63$, $p>.05$. Bunun yanında sıra ortalaması ve fark puanlarına bakıldığında pozitif sıralar bir başka ifadeyle son test lehine bir farkın olduğu ancak bunun anlamlı olmadığı söylenebilir. Çalışmadan elde edilen nitel bulgulara baktığımızda eğitim öncesi ve sonrasında katılımcıların nitel temelli bir araştırma sürecinde kendilerini nasıl hissettiklerine yönelik bulgular Tablo 4'te verildiği gibidir.

Tablo 4. Katılımcıların nitel temelli araştırma sürecinde kendilerini nasıl hissettiklerine ilişkin bulgular

	Eğitim öncesi		Eğitim sonra.		Eğitim öncesi		Eğitim sonrası	
	Kodlar	f	Kodlar	f	Kodlar	f	Kodlar	f
Olumsuz -> olumlu (5)	Endişeli	1	İyi	2	Kesin/tam olarak bilmeme	2	Konuya hakim olup daha net kararlar verebilme	1
	Gergin	1	Rahat	2	Veri toplama ve analiz sürecinde.	2	Temel bilgilere sahip olunması	1
	Hem endişeli hem rahat	1	Hem endişeli hem rahat	1	Süreci planlamanın zor olması	1	Verileri analizinin titizlik gerektirmesi	1
	Az kaygılı	1			Yanlı olmama çabası	1	Daha gerçekçi olması	1
	Biraz endişeli	1			Karşılaşılabilecek problemlerin olması	1		
Olumlu -> olumlu (10)	Mutlu	3	Rahat	3	Kendi yapısına daha uygun olması	2	Sürece hakim olunması	2
	Rahat	2	İyi	2	Derinlemesine anlama barındırması	2	Nitel araştırmanın sevilmesi	2
	İyi	2	Heyecanlı	2	Konuya ilişkin bir alt yapıya sahip olunması	1	Araştırma sonucunu merak etme	1
	Keyifli	1	Keyifli	1	Daha gerçekçi olması	1	Probleme cevap bulunması	1
	Heyecanlı	1	Güvenli	1	Zor bir süreci başarma duygusu	1	Daha anlamlı veriler elde etmeyi sağlaması	1
	Özgüvenli	1	Mutlu	1	Yeni boyutlar oluşturmaya izin vermesi	1	Farklı yönlerin olması	1
Olumsuz -> olumsuz (4)	Tedirgin	2	Tedirgin	2	Analizi doğru yapamama korkusu	1	Veri toplama kısmını yapamama korkusu	1
	Endişeli	1	Gergin	1	Titiz olunması	1	Titiz olunması	1
	Az kaygılı	1	Kaygılı	1	Araştırmaya başlanmamış olması	1	Zor bir süreç olması	1

Tablo 4'te görüldüğü gibi; eğitim süresince doktora öğrencilerinin beşinin endişeli, gergin gibi olumsuz duygudan iyi, rahat gibi olumlu duyguya doğru yöneldikleri görülmektedir. Katılımcılar nitel temelli araştırmayı kesin/tam olarak bilmediklerinden (2), veri toplama ve analiz süreci (2) gibi sebeplerden dolayı olumsuz bir duyguya sahipken, eğitimin ardından olumlu duygulara yönelmişlerdir. Bununla birlikte katılımcıların 10'u nitel temelli araştırmalarda mutlu, rahat, iyi, heyecanlı gibi olumlu tutumlara sahip olduklarını ve bunun eğitim sonunda da devam ettiğini belirtmişlerdir. Doktora öğrencisi Hüseyin; bu duruma ilişkin eğitim öncesi "İyi hissedirim. Nitel araştırmaların kendi yapım gereği çalışma yöntemime daha fazla uygun olduğunu düşünüyorum." şeklinde görüş belirtirken, benzer olarak eğitim sonrasında da "Güvenli ve mutlu hissedirim. Nitel çalışma yapmayı seviyorum. Özellikle verileri alıp onları incelemek hoşuma gider." şeklinde görüş bildirmiştir. Burada katılımcılar nitel araştırmayı sevdiğinden, sürece hakim olduklarından dolayı kaygı duymadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca katılımcıların dördü sürecin başından tedirgin, endişeli ve kaygılı olduklarını belirtmiş ve bu durum eğitim sonunda da devam etmiştir. Katılımcıların nitel temelli araştırma türüne karar verme aşamasında kendilerini nasıl hissettiklerine ilişkin bulgular Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 5. Katılımcıların nitel temelli araştırma türüne karar verme aşamasında kendilerini nasıl hissettiklerine ilişkin bulgular

	Eğitim ön.		Eğitim son.		Eğitim öncesi		Eğitim sonrası	
	Kodlar	f	Kodlar	f	Kodlar	f	Kodlar	f
Olumsuz -> olumlu (7)	Tedirgin	4	Özgüvenli	4	Doğru yöntemi seçip seçmediğini bilmeme	3	Araştırma türüne karar verebilecek olma	2
	Gergin	3	Rahat	3	Araştırma türüne karar verememe	2	Konuya hakim olma	2
					Yöntemi bilmesine rağmen karşı tarafa aktaramama	1	Kolay olması	1
Olumlu -> olumlu (6)	Özgüvenli	3	Özgüvenli	3	Tüm gidişata yön vermesi	1	Nitel araştırmanın katı kuralları olmaması	1
	Yeterli	2	Heyecanlı	1	Araştırma türüne karar verebileceğini düşünme	2	Araştırma türüne karar verebileceğini düşünme	2
	Mutlu	1	Rahat	1	Kendini yeterli görme	2	Kendini yeterli görme	2
			Mutlu	1	Temel bilgiye sahip olma	1	Öğrenmek istediği konuyu araştırma	1
Olumsuz -> olumsuz (6)	Tedirgin	4	Tedirgin	4	Düşünce yapısına uygun olma	1	Düşünce yapısına uygun olma	1
	Gergin	1	Huzursuz	1	Bilgi düzeyinin sınırlı olması	3	Uzmanlar tarafından yöntemlerin birbirinden ayrılmaması	4
	Kafası karışık	1	Gergin	1	Kararında emin olmama	1	Bilgi düzeyinin sınırlı olması	1
					Hata yapılırsa araştırmanın boşa gitmesi	1	Araştırmanın en önemli kısmı olması	1
				Uzmanların yöntemleri birbirinden ayramaması	1			

Katılımcıların yedisi eğitimin başında; doğru yöntemi seçip seçmediğini bilmeme (3), araştırma türüne karar verememe (2) gibi sebeplerden tedirgin ve gergin iken, eğitimin sonundan kendilerini özgüvenli ve rahat hissettiklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların araştırma türüne karar verebildiklerinden (2) ve konuya hakim olduklarından (2) dolayı olumlu duygulara sahip oldukları anlaşılmaktadır. Bu konuda Ayşe eğitim öncesinde “*Karar verme sürecinde tedirginlik yaşadım. Çünkü acaba doğru deseni mi seçtim? Sonra ileride değiştirmek çok sıkıntılı olur diye düşünürüm. Her ne kadar nitel araştırma süreci esnek olsa da seçilen desene göre veri toplama araçlarının niteliğinin farklı olacağını düşünüyorum. Bu yüzden başlangıçta doğru karar vermek önemli.*” şeklinde görüş bildirmiştir. Eğitim sonrasında ise görüşünü; “*Özgüvenli. Ne yapacağımı daha iyi biliyor gibi hissediyorum. Tabii karar vermek zorunda olduğumda neler yaşayacağım bilemiyorum ama şimdilik araştırmamın desenine karar verirken daha iyi olacağımı sanıyorum.*” şeklinde ifade etmiştir. Bunun yanında yapılan çalışmada altı katılımcının olumlu duygulara sahip olduğu ve bunu koruduğu, altı katılımcının ise olumsuz duygulara sahip olduğu ve bunu devam ettirdiği anlaşılmaktadır. Kaygı düzeyi düşük olan öğrenciler araştırma türüne karar verebildiklerini ve kendilerini yeterli gördüklerini ifade etmişlerdir. Bunun yanında bilgileri sınırlı olduğu için olumsuz duygulara sahip olan öğrencilerin eğitim sonrasında uzmanlar tarafından yöntemlerin birbirinden ayrıldığından dolayı bu kısma yönelik kaygılarının azalmadığı anlaşılmaktadır. Çalışmaya katılan doktora öğrencilerinin nitel temelli araştırmalarda veri toplama aracına uygulama aşamasında kendilerini nasıl hissettiklerine ilişkin bulgular Tablo 6’da yer almaktadır.

Tablo 6’da görüldüğü gibi; bir öğrenci eğitim öncesinde veri toplama sürecine ilişkin biraz tedirgin iken eğitim sonrasında zevkli olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu (15) veri toplama aracının uygulanmasına ilişkin özgüvenli, mutlu, rahat olma gibi olumlu tutumlara sahiptirler. Bu aşamada; her şeyi önceden hazırladıkları, kendilerine güvendikleri ve uygulamanın keyifli olmasından dolayı kaygı durumları düşüktür. Bu duruma ilişkin Ayşe eğitim öncesinde “*Bu konuda özgüvenli hissediyorum. Uygulama süreci araştırmacının da katılımıyla birlikte, karşılıklı iletişime geçilerek ve önceden hazırlanmış veri toplama araçları-etkinliklerle vs yapıldığı için yani pek çok şey hazır olduğu için rahat bir süreç. Burada sıklıkla sorun var mı? diye kontrol ederek süreci tamamlamaya çalışırım.*” şeklinde görüş belirtmiştir. Benzer olarak katılımcı eğitim sonrasında da aynı duyguları paylaşmaktadır: “*Özgüvenli, eğer iyi hazırlanmış veri toplama araçları varsa uygulamak çok zevkli de aynı zamanda*”. Bununla birlikte yapılan çalışmada dört öğrenci bu süreçte tedirgin, gergin vb. duygulara sahip olduklarını ve eğitim sonucunda bunun devam ettiğini belirtmişlerdir. Doktora öğrencilerinin nitel temelli araştırmalarda veri analizi aşamasında kendilerini nasıl hissettiklerine ilişkin bulgular Tablo 7’de gösterildiği gibidir.

Tablo 6. Katılımcıların nitel temelli araştırmalarda veri toplama aracını uygulama aşamasında kendilerini nasıl hissettiklerine ilişkin bulgular

	Eğitim ön.		Eğitim son.		Eğitim öncesi		Eğitim sonrası	
	Kodlar	f	Kodlar	f	Kodlar	f	Kodlar	f
Olumsuzluklu (1)	Biraz tedirgin	1	Zevkli	1	Veri kaybından korkma	1	Zevkli olması	1
Olumlu -> olumlu (15)	Özgüvenli	5	Özgüvenli	6	Önceden her şeyin hazırlanması	4	Önceden her şeyin hazırlanması	4
	Mutlu	3	Rahat	3	Kendine güven duyma	3	Kendine güven duyma	2
	Rahat	2	Mutlu	2	Uygulamanın keyifli olması	2	Konuya hakim olunması	2
	Yeterli	1	Huzurlu	1	Deneyimli olunma	2	Deneyimli olunma	2
	Huzurlu	1	Yeterli	1	Probleme birinci elden ulaşım sağlanması	1	İletişim becerilerine güvenme	1
	İyi	1			Düşünce yapısına uygun olması	1	İnsanlarla iletişim kurmayı sevme	1
Olumsuz -> olumsuz (4)	Korkutucu	1	Tedirgin	2	Öngörülme-yen bir cevapla karşılaşılabilir olma	1	Görüşmenin zor olması	1
	Tedirgin	1	Gergin	1	Uzun süre alması	1	Zaman sıkıntısı olması	1
	Gergin	1	Endişeli	1	Yeterli veri elde edeme-me korkusu	1	Veri kaybı korkusu	1
	Huzursuz	1			Yönlendirme yapılabilir olma	1	Çalışma grubunda sorun yaşanması	1
Olumsuzluklu -> olumsuzluklu (1)	Mutlu	1	Tedirgin	1	Kolay olması	1	Veri kaybı korkusu	1
Olumsuzluklu -> olumsuzluklu (1)	Özgüvenli	1	Rahatsız	1	Kendine güven duyma	1	Zor bir süreç olması	1

Tablo 7’de anlaşılabacağı üzere; sekiz öğrenci tedirgin, gergin, stresli olma gibi olumsuz duygulara sahipken eğitim sonrasında bu duyguların özgüvenli, huzurlu, rahat olma gibi olumlu duygulara dönüşmüştür. Öğrenciler eğitim öncesinde verileri organize etmekte zorlandıkları, analiz yapmayı bilmedikleri gibi gerekçeler ifade ederken, eğitim sonrasında analiz yapmayı öğrendiklerinden duygularında değişim yaşandığını belirtmişlerdir. Bu konuda Soner eğitim öncesinde görüşü “*Tedirgin. Çünkü verilerin içinde boğulma korkusu.*” şeklinde iken eğitim sonrasında görüşü “*En keyifli bölüm, kendimi huzurlu hissediyorum. Hislerim yeterince veri doygunluğuna ulaştığımı hissettiriyorsa verilere takla atılabiliyorum.*” şeklinde tamamen değişmiştir. Bununla birlikte eğitim öncesi ve sonrasında katılımcıların altısı olumlu ve dördü olumsuz duygularını devam ettirmişlerdir.

Tablo 7. Katılımcıların nitel temelli araştırmalarda veri analizi aşamasında kendilerini nasıl hissettiklerine ilişkin bulgular

	Eğitim ön.		Eğitim son.		Eğitim öncesi		Eğitim sonrası	
	Kodlar	f	Kodlar	f	Kodlar	f	Kodlar	f
Olumsuz -> olumlu (8)	Tedirgin	3	Özgüvenli	3	Verileri organize etmekte zorlanılması	2	Analiz yapmayı bilmeme	5
	Gergin	1	Huzurlu	2	Alana hakimiyet gerektirmesi	1	Veri toplama araçlarına paralel olması	1
	Stresli	1	Rahat	1	Analiz yapmayı bilmeme	1	Analizlerin araştırmacıya ait olması	1
	Biraz tedirgin	1	Mutlu	1	Analiz programlarını bilmeme	1	Verilerden bir şey ortaya çıkarmanın iyi hissettirmesi	1
	Biraz yetersiz	1	Heyecanlı/değişik	1	Yanlış yorumlama korkusu	1		
	Tedirgin/özgüvenli	1			Ayrıntılı olması	1		
Olumlu -> olumlu (6)	Mutlu	3	Özgüvenli	3	Kendine güven duyma	2	Kendine güven duyma	3
	Özgüvenli	2	Huzurlu	1	Alana hakim olunması	1	Veri analizinin zevkli olması	1
	Huzurlu	1	Hoşnut	1	Sonuçları görme	1	Sonuçları görme	1
			Mutlu	1	Düşünce yapısına uygun olması	1	Güvenirliliğe özen gösterme	1
Olumsuz -> olumsuz (4)	Gergin	2	Gergin	2	Pratiğe ihtiyaç duyulması	1	Doğru yapıp yapmama korkusundan	1
	Yetersiz	1	Tedirgin	1	Daha fazla bilgiye ihtiyaç duyulması	1	Zor ve yoruma açık olması	1
	Düşünceli	1	Huzursuz	1	Bilgi sahibi olunmaması	1	Yansız olmanın zor olması	1
					Dikkat gerektirmesi	1	Veri kaybı korkusu	1
Olumlu -> olumsuz (1)	İyi	1	Orta yeterli	1	Bilgi sahibi olunması	1	Bazı veri toplama araçlarının analizini yapmamış olma	1

4. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Yapılan çalışma sonucunda eğitim bilimleri ve öğretmen yetiştirme temel alanındaki doktora öğrencilerinin eğitim öncesinde ve sonrasında nitel temelli araştırmalara yönelik kaygı düzeylerinin düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Yapılan nicel veri toplama aracında kaygı puanlarının çok yüksek (kaygıları düşük) olduğu görülmektedir. Nitel verilerden elde edilen sonuçlara baktığımızda genellikle mutlu, rahat, iyi, heyecanlı olma gibi olumlu duygulara sahip oldukları anlaşılmaktadır. Katılımcılar; kendi yapılarına uygun olduğundan, derinlemesine bilgi elde ettiklerinden, sürece hakim olduklarından dolayı bu duygulara sahip olduklarını, yani nitel temelli araştırmalara yönelik kaygı düzeylerinin düşük olduğunu belirtmişlerdir. Alanyazında yer alan çalışmalarda katılımcıların araştırmaya yönelik kaygı düzeylerinin orta düzeyde olduğuna (Aslan & Karagül, 2017), düşük düzeyde olduğuna (Bayar, Bayar, Eğmir, Ödemiş & Kayır, 2013; Saracaloğlu, 2008), çok yüksek olmadığına (Çelik, Önder, Durmaz, Yurdusever & Uysal, 2014; Yılmaz & Çokluk, 2010) veya kaygı duymadıklarına (Yavuz Konokman, Yelken & Yokus, 2015) ilişkin çalışmalar bulunmaktadır. Yapılan çalışmada da doktora öğrencilerinin kaygı durumlarının çok yüksek olmadığına ilişkin veriler elde edilmiştir. Burada önemli bir nokta; katılımcıların doktora eğitimine devam eden ve tezlerinde nitel temelli araştırmalara yer veren kişiler olmasıdır. Bu bağlamda katılımcıların nitel temelli araştırmalara ilişkin deneyim ve bilgileri bulunmaktadır. Bu duruma paralel olarak kaygı düzeylerinin daha düşük olması beklenen bir durumdur. Benzer olarak Büyüköztürk’ün (1999) belirttiği gibi araştırma deneyimi araştırmaya yönelik kaygının kestirilmesinde önemli bir kestirici değişken olup, araştırma deneyimi olanların olmayanlara göre daha az kaygı hissetmesi doğaldır.

Yapılan çalışmada katılımcıların eğitim sonrasında nitel temelli araştırmaya yönelik kaygı düzeyi puanlarında bir artış olduğu görülmektedir. Bu bağlamda katılımcıların nitel temelli araştırmaya yönelik kaygılarının eğitimle birlikte azaldığı anlaşılmaktadır. Ancak nicel verilerden elde edilen bulgularda doktora öğrencilerinin eğitim öncesi ve sonrasında puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Nitel verilerden elde edilen bulgularda katılımcıların genellikle olumlu duygulara sahip oldukları ve bunu devam ettirdikleri görülmektedir. Bazı öğrencilerin ise başlangıçta endişe, gerginlik gibi olumsuz duygulara sahipken eğitim sonrasında bu duyguların olumlu duygulara dönüştüğü görülmektedir. Bu durumun temel nedenleri arasında; konuya hakim olma, temel bilgilere sahip olma yer almaktadır. Bu bağlamda gerçekleştirilen eğitimle birlikte katılımcıların; konuya hakim olma, ayrıntıları öğrenme, deneyimler kazanma sonucunda kaygı düzeylerinde az da olsa bir azalma meydana gelmiştir. Ancak başlangıçta da kaygı düzeylerinin düşük olmasına paralel olarak bu düşüş anlamlı değildir. Alanyazına baktığımızda Sağdıç, Çelik ve Karamustafaoğlu (2017) çalışmalarında; eğitim programında yer alan katılımcıların nitel araştırma ve bilimsel araştırma önerisi yazma konusundaki yeterliklerini orta düzeyden iyi düzeye yükselmesini sağladığını belirtmiştir. Bu bağlamda geleceğin akademisyenlerini oluşturacak doktora öğrencilerine yönelik verilecek araştırma eğitimlerinin hem araştırmacılara hem de akademik çalışmalara olumlu katkılar sağlayacağı açıktır.

Yapılan çalışmada nitel temelli araştırma sürecinin farklı aşamalarında kendilerini nasıl hissettiklerine ilişkin durumlara bakıldığında araştırma türüne karar verme aşamasında öğrencilerin neredeyse üçte biri olumlu, üçte biri olumsuz duyguya sahip olduğu ve bu durumun eğitim sonrasında da devam ettiği anlaşılmıştır. Kalan üçte biri ise olumsuz tutuma sahipken eğitimle birlikte olumlu duygulara sahip olmuştur. Bu bağlamda katılımcıların; bir kısmı nitel temelli araştırmaları bilmeleri, daha önceden uygulamaları ve deneyimlerine paralel olarak yöntemleri birbirinden ayırt edebilirken, bir kısmı ayırt edememekte, bir kısmı ise eğitimin sonucunda ayırt etmektedir. Araştırma türlerine baktığımızda ayırt edilememesinin en önemli nedenleri arasında; temel felsefesini ve özelliklerini bilmeme yer almaktadır. Bu bağlamda bir araştırmaya başlamadan önce araştırmanın temel felsefesine, problemine ve amacına karar verilmelidir. Çalışma sonucunda katılımcıların üçte biri nitel araştırmaya başlama sürecinde olumsuz duygulara sahip olmakla birlikte bazı katılımcıların nitel temelli araştırmaları bilmedikleri anlaşılmıştır. Ancak katılımcıların nitel temelli araştırma konusunda doktora tezi yaptıkları düşünüldüğünde bu sonucun çıkması ilginçtir. Çünkü katılımcılar doktora tez konularına karar vermişler ve tezlerinde nitel yöntemleri tercih etmişlerdir. Bu bağlamda ülkemizde doktora öğrencilerin yöntem konusuna tam olarak hakim olmamalarına rağmen tezlerinde kullanacakları yöntemi seçtikleri söylenebilir.

Çalışmadan elde edilen verilere göre; veri toplama aracının uygulanması kısmında ise; öğrencilerin neredeyse tamamı olumlu duygulara sahiptir. Burada öğrenciler; önceden hazırlıkların yapılmış olmasından, kendilerine güvendiklerinden, deneyimli olduklarından gibi sebeplerden dolayı rahat olduklarını ifade etmişlerdir. Anlaşılacağı üzere veri toplama aracına karar verilmesi, geliştirilmesi ve uygulanması kısmında doktora öğrencilerinin çok büyük bir problemleri veya kaygıları bulunmamaktadır. Eğitimle birlikte var olan kaygılarında bir kısmının azaltıldığı söylenebilir.

Yapılan çalışmada eğitim bilimleri ve öğretmen yetiştirme temel alanındaki doktora öğrencilerinin neredeyse yarısı; eğitim öncesinde veri analizi aşamasında olumsuz duygulara sahipken eğitim sonrasında bu durumun düzeldiği anlaşılmıştır. Doktora öğrencileri başlangıçta; verileri organize etmekte zorlandıklarını, analizi bilemedikleri vb. belirtirken eğitimle birlikte analiz yapmayı öğrendiklerini belirtmişlerdir. Bu bağlamda katılımcıların en büyük kaygılarının veri analizi kısmında olduğu söylenebilir. Çünkü nicel verilerle karşılaştırıldığında verilerin analiz edilmesi, çok daha karmaşık ve yorucu bir süreçtir. Yapılan çalışmadan elde edilen bir diğer bulgu; verileri raporlaştırma aşamasında öğrencilerin bir kısmı eğitim sonrasında olumsuz duygulardan olumlu duygulara doğru yönelirken, bazı öğrencilerin olumlu ve olumsuz duyguları aynı şekilde devam etmiştir. Bazı öğrenciler bu aşamayı çok kolay görürken, bazı öğrenciler ise sonuç yazmanın zorluğundan dolayı zor olarak ifade etmişlerdir.

Yapılan çalışma sonucunda doktora öğrencilerinin nitel temelli araştırmalara yönelik kaygılarının düşük olduğu ve verilen eğitimle daha da azaldığı anlaşılmaktadır. Ayrıca çalışmada nitel temelli araştırmalarda en fazla veri analizi ve araştırma türüne karar verme kısımlarında katılımcıların olumsuz duyguları olduğu ve eğitimle birlikte azaldığı anlaşılmıştır. Katılımcıların nitel temelli araştırmaya yönelik kaygı düzeylerinin en az olduğu bölümlerin ise veri toplama aracını karar verme ve uygulama kısımları olduğu söylenebilir. Bu bağlamda gelecekte yapılacak çalışmalarda nitel temelli araştırmalarda veri analizi ve araştırma türüne karar verme kısımları üzerine ayrıntılı çalışmalar yapılabilir. Bunun yanında nitel temelli araştırma sürecindeki değişimi daha iyi anlayabilmek için gözlem ile veriler desteklenebilir. Bunun yanında bir haftalık bir eğitimin kaygı üzerindeki etkisi sınırlı olabileceğinden, bu eğitimlerin devamlılığı sağlanabilir. Bu noktada nitel temelli araştırmalara yönelik tamamen uygulamalı olan eğitimler gerçekleştirilebilir. Bu şekilde araştırmacıların kaygılarının daha fazla azalacağı düşünülmektedir.

5. Kaynakça

- Ahi, B., & Kıldan, A. O. (2013). Türkiye’de okul öncesi eğitimi alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi (2002-2011). *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(27), 23-46.
- Akça Üstündağ, D. (2009). *Türkiye’de bilgisayar ve öğretim teknolojileri alanında yapılan yüksek lisans tezlerinin içerik ve yöntem açısından değerlendirilmesi*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Arık, R. S., & Türkmen, M. (2009, Mayıs). *Eğitim bilimleri alanında yayımlanan bilimsel dergilerde yer alan makalelerin incelenmesi*. I. Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongresi, Çanakkale.
- Aslan, C., & Karagül, S. (2017). Türkçe eğitimi programında lisansüstü öğrenim gören öğrencilerin bilimsel araştırma yapmaya yönelik kaygı düzeyleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(38), 201-217.
- Aşıroğlu, S. C. (2016). Öğretmen adaylarının bilimsel araştırmaya yönelik tutumları ile bilimsel araştırma dersindeki başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 72-84.
- Bacanak, A., Değirmenci, S., Karamustafaoğlu, S., & Karamustafaoğlu, O. (2011). E-dergilerde yayınlanan fen eğitimi makaleleri: Yöntem analizi. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 8(1), 119-132.
- Bayar, V., Bayar, A., Eğmir, E., Ödemiş, İ. S., & Kayır, G. (2013, Mayıs). *Lisansüstü eğitim alan öğrencilerin bilimsel araştırma yapmaya yönelik kaygı düzeyleri*. VI. Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu, Sakarya.
- Büyüköztürk, S. (1997). Araştırmaya yönelik kaygı ölçeğinin geliştirilmesi. *Eğitim Yönetimi Dergisi*, 3, 453-464.
- Büyüköztürk, Ş. (1999). Araştırmaya yönelik kaygı ile cinsiyet, araştırma deneyimi ve araştırma başarısı arasındaki ilişki. *Eğitim ve Bilim*, 23(112), 29-34.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., & Köklü, N. (1999). Eğitim bilimleri alanında öğrenim gören lisansüstü öğrencilerinin araştırma yeterlikleri konusunda öğretim üyelerinin görüşleri. *Eğitim ve Bilim*, 23(112), 18- 28.
- Çelik, S., Önder, G., Durmaz, K., Yurdusever, Y. & Uysal, N. (2014). Hemşirelik öğrencilerinin bilimsel araştırmaya yönelik kaygı ve tutumlarının belirlenmesi. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 1(2), 23-31.
- Çoğaltay, N. (2016). Bilimsel araştırma yöntemleri dersinin öğretmen adaylarının bilimsel epistemolojik inançları ve bilimsel araştırmalara yönelik tutumları üzerindeki etkisi. *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 125-139.
- Çokluk Bökeoğlu, O., & Yılmaz, A. G. K. (2005). Üniversite öğrencilerinin eleştirel düşünmeye yönelik tutumları ile araştırma kaygıları arasındaki ilişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 41(41), 47-67.
- Ersoy, A. (2015). Doktora öğrencilerinin ilk nitel araştırma deneyimlerinin günlükler aracılığıyla incelenmesi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 5(5), 549-568.
- Ersoy, A., & Öncül, B. (2016). Araştırma yöntemleri denizinde yüzmek: doktora öğrencilerinin erasmus yoğun program (IP) deneyimleri. *Kastamonu Education Journal*, 25(3), 1203-1220.
- Gürdal, A., Bakioğlu, A., & Öztuna, A. (2010). Fen bilgisi eğitimi lisansüstü tezlerinin incelenmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17, 53-58.
- Karadağ, E. (2010). Eğitim bilimleri doktora tezlerinde kullanılan araştırma modelleri: Nitelik düzeyleri ve analitik hata tipleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 1(1), 49-71.
- Karadağ, E. (2011). Eğitim bilimleri doktora tezlerinde kullanılan ölçme araçları: Nitelik düzeyleri ve analitik hata tipleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(1), 311-334.
- Levin, B. B. (1995). Using the case method in teacher education: The role of discussion and experience in teachers’ thinking about cases. *Teaching and teacher education*, 11(1), 63-79.
- Li, S., & Seale, C. (2007). Managing criticism in Ph.D. supervision: A qualitative case study. *Studies in Higher Education*, 32(4), 511-526
- Patton, M. Q. (1992). *Qualitative evaluation and research methods*. London: SAGE Publications.
- Rowley, J. (2002). Using case studies in research. *Management Research News*, 25(1), 16-27.
- Sağdıç, A., Çelik, H., & Karamustafaoğlu, O. (2017). Akademik danışmanlık ve nitel araştırma eğitimi programının genç araştırmacıların proje önerisi hazırlama becerisine etkisi. *Alan Eğitimi Araştırmaları Dergisi (ALEG)*, 3(1), 1-11.
- Saracaloğlu, A. S. (2008). Lisansüstü öğrencilerin akademik güdülenme düzeyleri, araştırma kaygıları ve tutumları ile araştırma yeterlikleri arasındaki ilişki. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 179-208.
- Saracaloğlu, S., Varol, S. R., & Ercan, İ. E. (2005). Lisansüstü eğitim öğrencilerinin bilimsel araştırma kaygıları araştırma ve istatistiğe yönelik tutumları ile araştırma yetenekleri arasındaki ilişki. *DEÜ Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, Özel Sayı I, 187- 199.
- Saygın, M., Kısacık, F. Ö., Adanır, N., & Orhan, H. (2014). Lisansüstü eğitimde bilimsel araştırmalar kursunun önemi. *SDÜ Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(3), 82-87.
- Şahin, D., Çalp, Ş., Bulut, P., & Kuşdemir, Y. (2013). Sınıf öğretmenliği eğitimi bilim dalında yapılmış lisansüstü tezlerin çeşitli kriterlere göre incelenmesi. *Journal of World of Turks*, 5(3), 187-205.
- Ulutaş, F., & Ubuş, B. (2008). Matematik eğitiminde araştırmalar ve eğilimler: 2000 ile 2006 yılları arası. *İlköğretim Online*, 7(3), 614-626.

- Yağmur Şahin, E., Kana, F., & Varışoğlu, B. (2013). Türkçe eğitimi bölümlerinde yapılan lisansüstü tezlerin araştırma eğilimleri. *International Journal of Human Sciences*, 10(2), 356-378.
- Yavuz Konokman, G.; Yelken, T. & Yokus, G. (2015).Preschool teacher candidates' research qualifications and their anxiety level towards research. *Eurasian Journal of Educational Research*, 60, 57-74
- Yıldırım, A. (1999). Nitel araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi. *Eğitim ve Bilim*, 23(112), 7-17.
- Yıldırım, B. (2015). Fen bilimleri öğrenme kaygı ölçeği: geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 33-43.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (10. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, A. (2004). Türkiye'deki yetişkin eğitimi araştırmalarına toplu bakış. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(1), 78-97.
- Yılmaz, K., & Çokluk, Ö. (2010). Fen-Edebiyat Fakültesi mezunlarının araştırma kaygı düzeyleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 1-9.
- Yin, R. K. (2014). *Case study research: Design and methods* (5th edition). London: Sage Publications.